

SÖZ

FIKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ
SÖZE BAŞLARKEN

Basın hüriyeti

Behice BORAN

BASIN hüriyeti deyince ilk akla gelen, basının açık veya kapalı şekillerdeki her çeşit sansürden, müdahaleden kurtulmasıdır. Memlekimizde bu bahiste yazılan yazılara bakılırsa, mesele umumiyetle bu şekilde anlaşılıyor. Şüphesiz hür bir basından bahsedebilmek için bu çeşit müdahalelerin olmaması ilk şarttır, fakat, demokrasinin gerektirdiği basın hayatı yalnız bu şartın yerine gelmiş olmasıyla gerçekleşebilir mi?

Niçin basın hüriyeti üzerinde demokrasinin esas şartlarından biri olarak ısrarla durulduğunu görüyoruz? Çünkü demokrasi halk idaresi demek olduğuna göre, memleket meselelerinde halkoyunun kendini göstermesi şarttır. Herhangi meselede halkoyu, o meselenin serbestçe ele alınıp münakaşa edilmesi neticesinde belli olur ve halkoyunun kendini belli etmesinin vasıtalarından biri de memleket basınıdır. Hür bir basın, halkoyunun dile gelmesidir. Basın hüriyetinin manâsı ve ehemmiyeti bu olunca, basının üzerinden sadece hükümet baskı ve müdahalesinin kalkması, demokrasinin gerektirdiği hür basın vaziyetinin meydana gelmesine yetmez. Basın hayatının gelişip kuvvetlenmesini tahdit eden şartları da ortadan kaldırmak ve bu gelişmeyi kolaylaştıracak, hızlandıracak şartları sağlamak gerekir.

Bir gazete veya dergi çıkarabilmek için izin almak mecburiyeti basının gelişmesini zorlaştıran şartlardan biridir. Bir vatandaş veya bir sosyal teşekkül bir dergi veya gazete yayınlamak ihtiyacını duyar, fakat bu ihtiyacın duyulmasıyla ruhsatiyenin alınıp gazete veya derginin basılması arasında beş altı ay, hatta bazan daha fazla bir zaman geçer. Bir kitabın basılıp yayınlanması belki beş altı ay bekleyebilir, fakat gazete ve dergiler zaman şartlarına çok daha hassas olan yayınlardır. Bir dergi, hele günlük bir gazete için beş altı aylık bir gecikme çok mühim bir engeldir. Bundan başka, beş altı aylık, veya daha fazla süren müddetin sonunda gazeteyi çıkarmak isteyenler red cevabıyla karşılaşmış yayınlamak imkânından büsbütün mahrum da kalabilirler.

Hür basın hayatının gelişmesine bir ikinci engel, siyasi ve gayri siyasi ayrılığı ve siyasi mevkuat yayınlara para kayıtlarına bağlı oluşudur. Gaye, halktan olan vatandaşların ve halk teşekküllerinin kolayca basın hüriyetinden faydalanabilmesi, büyüklü küçüklü, mahalli veya memleket mikyasında, her çeşit yayınlara bollaşmasıdır. Halbuki bir gençlik teşekkülü, küçük bir köy topluluğu kendi sesini duyurmak istediği zaman, siyasi yayınlara şart koştuğu bir kaç bin lirayı nasıl bulabilir? Malî kayıtlar, basın ve yayın imkânlarından sadece müreffeh zümrelerin faydalanması, geniş halk yığınlarının, vasat vatandaşların ise bu imkânlardan mahrumiyeti neticesini doğurur.

Gazete ve dergi çıkaranların tahsil seviyelerine ait kayıtlar da aynı şekilde basın hayatının daralmasına, bazı aydın zümrelerin elinde kalmasına sebep olur. Gazete ve dergi yayınlamak hakkı neden sadece üniversite mezunu vatandaşlara tanınsın? Demokrasinin gerektirdiği basın hayatı, sadece aydınların yayınlarda bulunmasından ibaret değildir; daha ziyade, halkın da kendi sesini kendi dilhyle, kendi görüşü ve

Constantin Meunier'den: İşçi

Rubai

(HAYYAM'LA POLEMİK)

Ömür gelip geçiyor, vakti ganimet bil, uyanılmaz
uykulara varmadan,
yâkut şarabı billür kadehe doldur, seher vaktidir
ey delikanlı uyan..
Perdesiz, buz gibi odasında uyandı delikanlı,
gecikmeyi affetmeyen fabrikanın canavar-düdüğüdü
uğuldiyan....,

Nüreddin Eşfak

ifade tarzıyla duyurmasıdır. Bunun için tahsile ait kayıtlar kalkmalıdır.

Bütün bunlar demokratik bir basın hayatının gelişmesi için ilk lüzumlu şartlardır. Bunları gerçekleştirdikten başka, demokratik basın hayatının gelişmesini teşvik edecek tedbirleri almak lâzımdır. Meselâ, memleketin dört bucağında matbaaların çoğalmasını sağlamak, küçük teşekküllere, köylere kadar hiç değilse teksir makinelerini yaymak, ucuz kâğıt temin etmek, yayınlara tevzi işini teş-

kilâtlandırmak ve hızlandırmak, muharrir ve mütercimlerin haklarını korumak, onları refahlandırmak gibi.

Demokratik hüriyetler meselesinde ehemmiyetle hatırdan tutulması gereken nokta şudur: kayıt ve müdahalelerin kalkması, kanun bakımından hüriyetin tanınması ilk merhale-dir. Asıl mesele, kanunların verdiği hüriyetlerin yalnız bazı zümrelere münhasır kalması, halkın, ekseriyetin bu hüriyetlerden fiilen faydalanabilmesi için gereken şartların ve vasıtaların temin edilmesidir.

Olağanüstü Savaş ne oldu ?

Geçen yıl, Sağlık Bakanlığı memleket ölçüsünde bir «olağanüstü sıtma savaşı»na girmişti. Bu adeta bir «cihadı ekber», bir «umumî seferberlik» oldu. Her tarafa ekipler gönderildi. Hastahanelerdeki asistanlar bile seferber edildi. Üç dört ay sonra da bu savaşın bataklıklar ve sivri sinekler üzerine tam bir zaferle neticelendiği ilân edildi. Bu sıkı çalışmanın sıtma ile savaş içinde tesirli neticeler verdiğinden kimse şüphe edemez. Yalnız, işe yakından bakıldığı zaman, bu savaşta tabiatın bir bakıma menfi bir şartı «olağanüstü savaş» açanlara büyük ölçüde yardım etmişti : bütün memleketi kasup kavuran, ekinleri kurutup, yurdun bir çok yerlerini açlık tehlikesi karşısında bırakan, köylüleri şehir sokaklarına döken büyük kuraklık. Yağmur yağmadığı için bataklıkların çoğalması şöyle dursun, kuraklık sayesinde toprağın altı bile kurumuştu. Bunun için zafer istatistiklerinde kurutulduğu ilân edilen binlerce hektar bataklığın kurumasında, korkunç kuraklığın büyük payı olmuştur.

Böyle de olsa, Türkiye'de sıtma yuvası olan yerlerin ortadan kalktığı, sivri sineklerin köküne kibrit suyu ekildiği iddia edilemez. Üç dört aylık bir savaştan sonra - bu ne kadar olağanüstü olursa olsun - memleketimizde sıtmanın bir tehlike olmaktan çıktığını kimse söyleyemez. Bunun için geçen seneki seferberliğin bu sene de de aynı hızla devam etmesi gerekirken, sanki maksat hasıl olmuş gibi, bu sene ortada böyle bir kımıldanma görülmemektedir. Eğer hasıl olan bir maksat varsa bu her halde halkın sağlığı, sıtmanın tahribatından kurtarılması davası değildir. Kaldı ki bu sene, geçen senenin zıddına olarak memleketin her tarafına aşırı yağmurlar yağdı. Bir çok köyleri, kasabaları seller biledi. Sürekli yağmurlar en ileri şehirlerimizde bile göller meydana getirdi. Bugün yalnız Ankara gençlik parkındaki havuzun yanında öbek öbek bataklıklar, gölcükler peyda olmuş bulunuyor. Oraya gezmiye, hava almaya gidenler suyun yüzünü bulut gibi kaphyan sivrisinek ordusunu görünce korkuyla : «Nerede olağanüstü savaş ?» diye bağırırmaktan kendini alamıyorlar. Evet, olağanüstü savaş, kuraklığın ortalığı cayır cayır kavurduğu, bataklıkları kuruttuğu geçen yıldan çok, memleketin büyük bir kısmının su altında kaldığı, her tarafın bataklıklarla dolduğu bu yıl lâzımdı. Halbuki ortada hiç te böyle bir alâmet görmüyoruz. Galiba geçen yılın zaferini kazananlar bu olağanüstü savaştan sonra ya pek yorgun düşmüş, yahut ta yeni zaferlere ihtiyaçları kalmamıştır.

♦♦♦

Toprak Bayramı

TOPRAK kanununun kabulünün yıldönümüne rastlayan günlerde toprak bayramı gazetelerde büyük akisler doğurarak kutlandı. Topraksız köylüyü topraklandırmak, ona iş vasıtalarını sağlamak, fakir köylü tabakalarının hayat seviyesini yükseltmek, yurdumuzun esas davalarından biri. Bu davayı ciddiyetle ele alıp kanun şekline dökmek yirmi iki yıl aldı. Sonunda, ziraatimizin ihtiyaçlarına iyi cevap vermeyen, kifâyetsiz, tatbik şekli aksak bir kanun elde ettik. «Ne ise, dedik, bu ilk adım. Bir başlansın, belki sonradan hatalar, aksaklıklar düzeltilir, eksiklikler tamamlanır.» Aradan bir yıl geçti. Bu bütün bir yılda sadece «hazırlıklar» yapıldı. Ancak yeni yeni, bazı böl-

Varto Felâketi

ve

Radyoda Yahya Kemal Gecesi

Belki bazı okurlarımız dinlemişlerdir. Haziranın ilk günlerindeydi galiba, Ankara Radyosunda bir Yahya Kemal gecesi tertip edilmiş ve öteden beri bu şaire hayran olduklarını söyleyen bir kaç kişi bir araya gelerek, şairin dünyayı hep gülpenbe gören - daha doğrusu, dünyayı değil, kendi muhayyesini demek lâzım, çünkü şimdiye kadar şiirlerinde gerçek dünyayı gördüğüne delâlet edecek bir tarafa rastlanmamıştır - şiirlerinden bir kaçını seçip okudular. Aklımızda kaldığına göre, bunlardan biri, ayrı düştüğü sevgilisinin hasreti artık canına tak dediği için, yanına gelip sevgisinden bir parça tattırmasını istiyor, diğerleri de, Lâle Devri hasretiyle Boğaziçi ney ve mey âlemlerinden bahsediyordu. Durup dururken radyoda böyle bir şeye neden lüzum görüldü acaba diye merak ettik, sonra şairin son ara seçimlerinde milletevekili seçilerek, o günlerde Ankara'daki yeni vazifesine başlaması münasibetile, ona hayran olanların, şairlerine karşı celtinmence bir jestte bulunmak tstemeleri ihtimalini hatırladık. Fakat asıl bu olay bize daha başka şeyler de düşündürdüğü için üstüne parmak basıyoruz. Bir defa, bir devlet radyosunun, bir kaç kişinin bir şaire karşı besledikleri hususî sevgi ve hayranlıklarını ifade etmek gibi, kimseyi ilgilendirmiyen bir arzunun tatminine âlet edilmesi ne dereceye kadar doğrudur? Bu işi pek alâ herkese ilân etmeğe lüzum kalmadan, müştereken şaire yazacakları bir «takdirkâr» mektubu veya çekecekleri «edebî» bir ziyafetle yerine getirebilirlerdi. Sonra, bu saatin halka faydalı ve öğretici olduğunu kim iddia edebilir? Kaldı ki, bu şairin, saatlerinin her dakikası halkın kesesinden ödenen bir halk radyosunda kendisine bir saat ayrılmasına hak kazanabilecek kadar halkın ve onun sosyal davalarının şairi olduğunu da zannetmiyoruz. Nihayet, asıl bizim gibi ihtimal k bir çok vatandaşları da acı acı düşündüren şey ; o gece radyoda, bu şairin ne sosyal ve nede millî bir değeri olmayan şiirlerini, ve bu arada bilhassa, sadece sevgilisinin gelip yanına uzanmasından bahseden bir şiirini okuyanların ; o günlerde Muş ve Varto'da deprem felâketine kurban giden yüzlerce kadın, erkek ve çocuk vatandaşın bu felâketle istemiyerek bile olsa olanları unutarak, istemiyerek dahi olsa, onları sefaletleriyle eğlenmiş olmuyorlar mı ?

gelere komisyonlar gönderiliyor. Kanunun kabulü sıralarında tatbikinin yirmi yıl süreceğini işittik. Şimdi de, yıl dönümü münasebetiyle bu bahiste selâhiyetli olması lâzım gelenlerin yazdıkları rında işin uzun süreceği, yirmi yıl tutacağı tekrar edildi. Yirmi yıl! Yirmi iki yıl kanun için bekledik, yirmi yıl da tatbiki için, etti kırk iki yıl. Ortaçağın durgun zamanlarında, bir memleketin hayatında yirmi yıl, kırk iki yıl, belki fazla bir şey ifade etmezdi. Ama yirminci yüzyılın ortalarında, yirmi yılda, kırk yılda dünyanın altı üstüne gelebiliyor. Hayatının cefalı, mahrumiyetlerinin çok olduğunda herkesin ittifak ettiği köylümüz, bir parça toprak edinebilmek için daha yirmi yıl bekliyecek takatte midir? Kağıttan trene, otomobile, uçağa geçmek zaruretinde olduğumuz gibi sosyal davalarımız yolundaki çalışmalarımızı da hızlandırmak zorundayız. Yirmi yılı iki yıla indiriyor muyuz? İşte o zaman bayram edelim.

Bir Hitler Minyatürü :

Atlantik Okyanusunun efsanevi Antil adalarından birinde, Kristof Kolomb'un mezarının bulunduğu İspanyola adasında «Santo Domingo Cumhuriyeti» adını taşıyan bir «cumhuriyet» vardır. Bu cumhuriyetin tarihçesini bir tarafa bırakarak, onun başkanı ve ordu komutanı olan Raphael Leonida Trujillo Leolina'dan bahsedelim: Trujillo melezdır ve bugün 54 yaşındadır. Babası, insan öldürme suçundan uzun yıllar hapiste yatmış, kendisi de bir defasında sahtekârlık suçundan mahkûm olmuştur. 2.000.000 kadar nüfusu olan bu «cumhuriyet», aslında Trujillo'nun gerçekten bir malikânesidir. Bu «cumhur başkanı ve ordu komutanı»nın yıllık geliri 5.000.000 dolar olup, şahsî mülkü 25.000.000 dolara yakındır. Yurttaşlara Başkanı ve politikasını tenkit hakkı asla verilmemiştir. Bu gibi hareketlerde bulunanlar ortadan esrarengiz bir şekilde kaybolurlar. Bir kaç yıl önce, Trujillo, subaylarıyla birlikte bir ziyafetten dönerken, hafif bir tebessümle, memleketinin Tahiti'li muhacirlerden temizlenmesini pek arzuladığını izhar etmişti. Derhal ertesi günü 10.000 kadar Tahiti'li kadın, erkek ve çocuk kuzu gibi boğazlanmıştı. Bu olay Birleşik Amerika Devletini hayli endişelendirmiş, netice olarak ancak Trujillo, Tahiti hükûmetine 750.000 dolar «tazminat» vermeğe mecbur edilebilmişti. Trujillo bugüne kadar üç defa evlenmiştir. En çok sevdiği çocuğu bugün onbeş yaşında olan Ramphis adındaki oğludur. Bu çocuk daha beş yaşındayken kendisine babası tarafından albay rütbesi verilmiş ve 475 dolar aylıkla orduya katılmış, sekiz yaşına basınca da generalliğe yükseltılmıştir. «Santo Domingo Cumhuriyeti» dahilindeki yollarda, resmî, hususî bütün müesseselerde, dairelerde, «Ölmez Şef Trujillo», «Tanrı ve Trujillo», «İçtiğiniz suyu size Trujillo veriyor» gibi vecizeler aslıdır. Resmî ünvanlarından bir kısmı şunlardır : «Yurdun Hamisi», «İktisadî Egemenliğin Bânisi», «Milletin Kurtarıcısı», «Santo Domingo Partisinin Kurucusu ve Değişmez Yüksek Başkanı», «Devlet Babası», «Güzel Sanatlar ve Kültürün Hamisi» v.s. v.s... «Santo Domingo» cumhuriyeti tek partili sistemle idare olunur. Trujillo'nun anası Culia Molina «Milletin anası» ve «Birinci Kadın» ünvanlarını taşır. Trujillo, yabancı müstevvilere karşı ayaklanarak işiiklâl savaşı açan yurttaşlarını düşmana satmakla işe başlamış, 1916 - 1924 yılları arasında sivrilmiştir. 1930 seçimlerinde kazanabilmek için memleketi baştan başa tethişe tabi tutmuş, 24 saat zarfında tam 1200 kişi öldürtmüştür. Bu seçimlerde Trujillo, rakipsiz olarak «oy birliğiyle» başkanlığa seçilmiştir. İktidarı ele aldığı vakit Devlet hazinesinin mevcudu 7.000.000 dolar olup buna karşılık amerikalı kapitalistlere 20.000.000 dolar borç ödemek gerekiyordu. Trujillo hiç tereddütsüz memurların maaşını yüzde yirmi beş nisbetinde kısıntıya tabi tutmuş, yüzlerce mektep kapamış, bütün bu borçları son meteliğine kadar ödemiştir. İktidarı ele aldığı günden bugüne kadar öldürttüğü siyasî rakiplerinin sayısı 10.000 den fazladır. Santo Domingo Cumhuriyetindeki bütün işletme ve fabrikalarda hisselerin yarısından fazlası Trujillo'nundur. Genel Evlerin ve barların nhisarını kardeşine bağışlamıştır...

«Simera» dergisinden

4 ARALIK HADİSESİ

YURDUMUZDA daha ileri bir demokrasiye geçildiği ve Üniversitenin muhtariyet kazandığı bu günlerde, İstanbulda «Üniversiteli» adıyla çıkmaya başlayan bir derginin demokrasi tarihimize kolay kolay silinmeyecek bir lekeyi, Üniversite gençliğine maletmekteki gayretkeşliğine hayret etmemek elden gelmiyor. Bu dergide üniversiteli bir genç, 4 Aralık vakasını yapan kimselerin üniversiteliler olduğunu ve üniversitelilerin bu işde kendi iradeleri ile hareket etmiş olduklarını, kesin bir lisanla söylüyor. Eğer bu yazı ilk olsaydı güler geçerdik. Fakat iş bu kadarla bitmiyor. Dün açıkça demokrasi aleyhtarını neşriyat yapan, bugün ise demokrat kesilen bazı gazetelerin, bir gerilik nümunesi olan 4 Aralık vakasını Üniversite gençliğine aylardanberi maletmek için, yapmakta olduğu sistemli ve sinsice yayın, bizi bu konuda konuşmak zorunda bıraktı. Bu sistemli yayınlarda: «Türk gençliğinin asil heyecanı.. Millî heyecanın asil tezahürü..», kabilinden tabirlerle 4 Aralık hadisesi, gençliğe beğendirilerek tasvip ettirilmek isteniyor.

Her aklı başında yurtsever vatandaşın istikrâh ve nefretle karşıladığı bu vaka haklı olarak demokrat basınımızdan, irtica damgasını yemiş bulunuyor. Hiç şüphesiz birkaç yüz insanın, tahrip vasıtaları ile bir baskın şeklinde bazı gazete ve mecmuaların idarehane ve matbaalarıyla, bazı kitap evlerini yıkıp yağma etmeleri, ileri bir hareket olarak vasıflandırılmaz. Çünkü bu, faşist ve nazi rejimlerinin hükmettikleri memleketlerde görülen bir harekettir. Demokrasi ışıkları ile aydınlanan memleketlerde böyle birşey görülme miştir.

Yurdumuzda demokrasinin ilerlemesi için ge-

Yazan:

Asaf ERTEKİN

rekli faaliyetlerin son haddine çıktığı günlerde, bu nevi bir gerilik hareketinin memleketin aydın zümresini temsil eden Üniversite çevrelerine atfedilmesi affedilemezdi. Nitekim bu işle ilgili oldukları zannedilerek sorguya çekilen üniversiteli öğrenciler daha o zaman kendilerine yapılan bu ithamı reddettiler.

Üniversitelilerin yapmış oldukları bu açıklama, rektörlerinin beyanatında da resmî ifadesini bulmuştu. Buna rağmen üçbeş üniversiteli çıkıp da ille bu tahripçi ve gerilik sembolü hareketi üzerine almiya kalkıştırlarsa, buna diyeceğimiz bir şey yok. Çünkü bunlar üniversiteli arkadaşlarının ve demokrat basının tekrarladıkları çapulcular zümresine kendilerini katmaktan başka bir şey yapmış olmazlar.

Şu noktayı kat'i olarak açıklamak isteriz: 4 Aralık vakası ile Üniversite gençliğinin hiç bir ilgisi yoktur. Nitekim Üniversiteye, Türk gençliğine maledilmek istenen bu vaka üzerine, infial duyan Ankara Üniversitesi gençleri, bir yandan İstanbuldaki gibi bir hadise çıkartmaya teşvik edilirken ve üzerlerine konmuş olan baskıya rağmen, bu hadiseyi protesto etmekten geri durmamışlardır.

Ankara Üniversitesi gençlerinin elli imza ile

4 Aralık vakasını basına aksettirerek protesto eden yazısını aynen aşağıya alıyorum :

«Ankara Üniversitesi talebelerinden aşağıda imzaları olan bizler, İstanbul Üniversitesi talebelerinden olduğu söylenen bir gurubun Tan, Yeni Dünya, Görüşler, La Turquie gazeteleriyle Berrak, A. B. C. kitabevelerinde tahribat yapmak suretiyle gösterdikleri anti-demokratik hareketi protesto eder ve bu kimselere hatırlatırız ki: Aziz Atatürkümüzün muhafaza ve müdafaasını bizlere emanet ettiği canımızdan kıymetli Cumhuriyetimiz ileri bir demokrasiye doğru gelişme yolundadır. Bu gelişmede ise en mühim rol basınındır. Anlayışlı halkımızın ve gençliğimizin son zamanlarda basın hürriyetine verdiği önem bunu açıkça isbat etmiş bulunuyor. İnkılabımızın ana prensiplerini hiçe sayarak dünya gençliği karşısında arkadaşlarını küçük düşürmek istiyen bu anti demokrat kimseler Türk gençliğini temsilden çok uzak buluyoruz. Sulhsever ve demokrat bir dünya kurmak yolunda dünya gençliğinin toplanarak bir birlik kurduğu bu zamanda biz demokrat Türk gençliği de memleketimizde doğmakta olan basın hürriyetine, kültür müesseselerine çalınca saldıranlara demokratik hürriyet ve hakları çiğnetmiyeceğiz. Büyük Atatürkümüzün şu sözleri şiarımızdır: GENÇLER! CESARETİMİZİ TAKVİYE VE İDAME EDEN SİZSİNİZ. SİZ ALMAKTA OLDUĞUNUZ TERBİYE VE İRFAN İLE İNSANLIK MEZİYETİNİN FİKİR HÜRRİYETİNİN EN BÜYÜK TİMSALİ OLACAĞSINIZ.

Bu müessif hadiseye iştirak etmediklerine inandığımız İstanbul Üniversitesinin demokrat gençliğine sevgi ve selâmlarımızı göndeririz.

NOT: Bu açıklama, İstanbulda Akşam, Cumhuriyet, Haber, Hür Ses, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tanin, Tasvir, Vakit, Vatan, Yeni Dünya, Sabah, La Turquie; Ankarada Ulus, Sivasta Ülke, İzmirde Anadolu, Yeni Asır, Adanada Türk Sözü gazetelerine gönderilmiştir.

Nedense o zaman bu protesto yukarıda isimleri yazılı olup da intişar etmekte olan gazetele- rin hiç birisinde yer almamıştı. Buna rağmen bir serdengeçtinin tek imza ile Ankara Üniversitesini temsilen İstanbul basınına çektiği, 4 Aralık vakasını tasvip eden telgrafı, gazete sütunlarına iri puntolarla geçti.

Bunlar gösteriyor ki bugünkü muhtar Türk Üniversitesinin 4 Aralık vakası ile hiç bir ilgisi yoktur. Mürteci basın ve onu tasvip edenler, bilmelidirler ki: Memleketin savunması ve korunması Atatürk tarafından kendilerine emanet edilmiş olan Türk gençliği gündelik politika oyunlarına alet edilemez. ATATÜRK GENÇLİĞİNİN İDEALİ, SİYASİ OYUNLARIN ÇOK ÜSTÜNDE, İNSANİ VE KUTSALDIR.

YURT ve DÜNYA YAYINLARI

İlim Karşısında İrk Meselesi

Derleyen: Adnan CEMGİL

Etütler

Fiati 60 krş.

Sosyalizm Nedir?

John STRACHEY

Çev. N. ERKES

Fiati 50 krş.

Demokrasi ve Sosyalizm

Prof. LASKİ

Çev. Nigazi BERKES

(İkinci Basılış)

Fiati 100 krş.

Adres : P. K. 162, Ankara.

KÖYDEN MEKTUP

Köyde Sağlık İşleri

GÜN geçtikçe köylerimizde hayat şartlarının bozulduğunu, geçim, yiyecek sıkıntısı yüzünden memleket sağlığının kötü ve tehlikeli bir duruma düştüğünü aşağıda vereceğim bir iki misal anlatır, kanaatindeyim. Geçen yaz tatilinde kısa bir zaman için gittiğim beş yüz evli büyücek bir nahiye merkezinde dizanteri hastalığı köyü kırıp geçiriyordu. İlk defa çocuklarda görülen kısa bir ishalden sonra kanlı basura çevrilen bu hastalık az zamanda salgın halini alarak büyüklere de sirayet etmeye başladı. Başını sokmadığı ev, girmediği ocak kalmadı. Koca köy kısa bir müddet içerisinde hastahane halini aldı. Hastalığa yakalananların üçte ikisi ya ölüyor, ya uzun müddet bu derdi çekiyordu. Bazan altı yedi çocuğu birden yatağa düşen ailelere rastlanıyordu. Fakir ve yoksul aileler için tehlike büsbütün artmakta idi. Tabii bütün köy korku ve dehşet içerisindeydi. Daha altı ay evvelisi aynı köy kızamık ve boğmaca gibi hastalıklardan yüzelli çocuğa yakın kurban vermişti. Nahiyenin mensup olduğu kaza, aylardanberi doktorsuzdu. Vilayetin doktorları da, kışın yolun uzunluğunu ve bozukluğunu gözleri yemediği için türlü bahaneler çıkararak hastalık mahalline selâm bile vermemişlerdi.

Son zamanlarda hastalık bir facia şeklini alınca uzun yazıp çizmelerden sonra, nihayen vilâyetten bir doktor bir otomobille hastalık mahalline geldi. Tabii yanında kâfi miktarda ilaç getirmemişti.. Tellal ünleterek o gün beş on hastayı belediyeye celbederek bedava muayene yap-

tı. Bazılarına iğne yaptı., Yarası olanlara ilaç dağıttı.. Evlerine gittiği ağır hastalardan beş liradan on liraya kadar vizite parası aldı.. «Tabii tane-sini beş liradan aşağı vurmamıştı iğneler bundan hariç».

O günlerde sözüne inandığım birisi aynen şunları söyledi: «Daha dün doktora muayene-iğne, ilaç parası yirmi lira saydım. Ertesi günü hastam fenalaşınca tekrar doktora koştum, bu defa da bir adımlık yere beş lira istemez mi? Halbuki bu doktor belediye namına gönderiliyor. Bu da neyse, asıl işin püf tarafı, bir hafta sonra nahiyeye yolu düşen bilmem hangi kazanın doktoru olup sıtma seferberliğinde vazife alan başka birisi, kendisinden evvelki doktorun hastalara yaptığı seromun «943» senesinde müddeti biten çürük şeyler olduğunu söylemez mi? Köyün hastaları birinci doktordan şifa bulmayınca bu sefer de ikincinin başına üşüstüler. Bu sıtma doktoru köyde kaldığı iki üç gün içerisinde bayağı, hastadan başını alamadı. Yanındaki sıtma memuru köylere hap dağıtmıya yollayarak mükemmel para kırdı. Belki bu doktorun verdiği reçetelerden hastalar şifa görecekti, ama aksiliğe bakın ki ne nahiyede ne de kazada eczahane bulunmadığından reçeteler bir iki günde küllüklere atıldı.

Görüyorsunuz ya? Biz istediğimiz kadar sağ-lam ve gürbüz köylülerden bahsedip duralım. O, teşkilâtsizlik ve bakımsızlık yüzünden bin bir türlü kahredici hastalıkların pençesinde eriyip git diyor.

Halil AYTEKİN

(Avam Kamarası üyelerinden Muhafazakâr Hollis, Komünist Piratin, Liberal Roberts ve Sosyalist Walker arasında Londra radyosunda yapılmış olan bir münakaşayı, kısaltarak okurlarımıza sunuyoruz.)

Çeviren: N. SARIOĞLU

YERYÜZÜNÜN en zengin iptidai madde kaynaklarından biri olan Hindistan halâ bir çok kimseler tarafından debdebe ve ihtişam içinde yüzen mihracelerini her sene altın ve pırlantalarla kantara vuran bir efsane ülkesi olarak tahayyül edilir. Milyonlarca paryanın yerli ve yabancı efendiler hesabına yarı aç süründüğü bu memleketin içyüzü ise diğer bir çok sömürgele-rinki gibi pek acıdır. Orada yabancı emperyalizm, bu emperyalizmi kendi menfaatleri uğruna milyonlarca hintlinin sırtından besleyen ve bir türlü de doyuramayan racalardan başka bu iki kuvvet sayesinde kök salıp yerleşen açlık, sefalet ve korkunç salgınlar hüküm sürer. Büyük bir imparatorluğun ve onun yerli sımarsalarının hudutsuz ihtiyaçların tabiat kaynaklarından ve İnsan emeğinden cömertçe temin edebilen Hindistan kendi aç karnını doyuramamakta ve bir türlü önü alınmayan hastalıklara her sene milyonlarca kurban vermektedir.

Hindistan binlerce senedenberi en korkunç salgınların anavatanıdır. Bugüne kadar bunlarla mücadelede mühim bir ilerleme görülmemiştir ve sömürge olduğu müddetçe de görülemeyecektir. Halk sağlığının koruyucusu her şeyden evvel mevcut ekonomik ve sosyal şartlara bağlıdır. Bu durum değişmedikçe yapılacak iğreti yardımlar netice vermiyecektir. Çünkü hiç bir emperyalist devlet sömürgesi olan bir ülkeye oradan sömürebildiği kadarını vermeye katlanamaz.

Bugün Hindistanda kolera, çiçek-veba, verem, sıtma gibi bulaşıcı hastalıklara ait resmî kayıtlardaki rakamlar bile korkunç derecede yüksektir. Halkın pek büyük bir kısmı tamamen gayri sıhhi geraitte yaşamakta ve her bakımdan eksik gıda almaktadır. Bilhassa protein ve vitaminden mahrumdurlar. Bu sebeplerden dolayı hastalıklara karşı mukavemetleri de azalmıştır.

Bu ağır şartlar içinde bulunan Hindistanda son dünya harbi senelerinde sağlık işlerini organize etmek maksadiyle Sir Joseph Bohre'un riyaseti altında «Helth survey and development committee» ismiyle bir teşkilât kurulmuş ve mesailerini de neşretmiştir. Bu neşriyat bugünkü Hindistanın sağlık durumu hakkında açık bir fikir vermektedir. Komitenin raporlarına göre senede ortalama olarak yalnız:

Koleradan	144,924
Çiçekten	30,932
Sıtmadan	2,000,000
Gebelik ve ihtilatlarından	2,000,000

kişi ölmektedir.

Her sene sıtmaya 100,000,000 İnsan tutulmakta, 4,000,000 a yakın kadın doğum ihtilatlarının acısını çekmektedir. Halen Hindistanın hususi ve resmî hastanelerinde mevcut yatak sayısı 43,000 dir, yani bütün nüfusa göre hesaplandığı takdirde 8885 kişiye bir yatak düşmektedir. Yerli ve yabancı hekim adedi 47,000 dir ki ortalama 8723 kişiye bir hekim, hemşire ise 7,000 dir ki yine ortalama 543,082 kişiye bir hemşire isabet etmektedir. Doğurabilecek yaşta 100,000,000 a yakın kadına mukabil ebe sayısı ancak 5000 dir. Bundan başka 75 eczane ve 1000 dişçi vardır.

Bu adetlere basit bir göz atmakla da Hindistandaki sağlık durumu hakkında bir fikir edinmek pek kolaydır. Komite birçok hesaplar yapmış ve bir çok önemli kararlar almıştır. Bunlar tatbik edildiği takdirde 1971 senesinde 185,000 doktor, 780,000 hemşire, 74,000 ziyaretçi hemşire, 100 bin ebe, 62,000 eczacı ve 92,000 dişçi bulunacak ve sağlık işleri de daha yolunda gidecektir.

Salgınlarla mücadele ve sağlık kalkınmasında

HOLLIS — Demokrasi, demos, yani halk idaresi, demektir. Demokratik bir memleket diye, hükümet siyasetinin halk iradesini temsil ettiği, halkın, arzu ettiği zaman hükümeti değiştirmek üzere meşrutî bir mekanizmaya sahip bulunduğu bir memleketeye denir. Demokrasi için şu veye bu şekilde temsili bir meclise ihtiyaç vardır. Herkesin seçilmek ve seçmek hakkını sağlayan bir serbest seçim bulunmalıdır. Başka bir deyimle, hür bir cemiyetin mihengi, birbirlerine rakip adayların, birbirlerine muhalif durum alabilmeleri; cebre baş vurulmadan, meşrutî bir usulle hükümetlerin iş başına getirilebilmesi ve iş başından uzaklaştırabilmesidir.

Piratin — Bu, demokrasinin tamamıyla formal bir tarifidir. Asıl mesele, gerçek egemenliğin kimin elinde bulunduğunu araştırmaktır. Demokrasi sadece oylardan ibaret değildir.

Roberts — Yüksek iradenin, serbest bir seçimle teşekkül etmiş bir parlamento elinde bulunması lâzımgeldiğinde Hollis'le beraberim. Fakat buna, söz hüriyeti, basın hüriyeti gibi unsurların da ilâvesi lâzımdır; halk haber, hadise ve fikirleri bağımsız olarak öğrenebilmeli, kendi fikirlerini ifadede herkes hür olmalıdır. Yalnız oy değil, başkalarını kendi fikirlerine uygun olarak rey vermeğe ikna için de hüriyet olmalıdır. Bu da söz ve basın hüriyetile olur. İdare edenlerin halkı keyfi olarak tevkif edebildikleri ve ferdin medenî ve kanunî haklarına riayet edilmediği, veya halkı arzu ettiği şeyi dinlemek ve okumaktan menedebildikleri bir polis devletinde seçimlerin mânası yoktur.

Piratin — Evet, gazete baronlarının fikirleri kontrol ettikleri bir memlekette.

Roberts — Bir liberal sıfatıyla, birşey daha ilâve etmem lâzım. Serbest seçimle teşekkül etmiş bir parlamentonun demokratik olabilmesi için, nisbî temsil esastır. Yani, her partinin çıkaracağı temsilci sayısının, o partideki seçmenlerin sayısıyla mütenasip olması lâzımdır.

Walker — Bir işçi sıfatıyla, nisbî temsil meselesinde, hiç şüphe yok ki Roberts'in fikrine iştirak edemeyeceğim. Bu sistem, zayıf hükümetlerin kurulmasına, Avam Kamarasında bir kararda durmayan gurupların doğmasına, ve halkın iradesini yerine getirmeğe muktedir olabilecek bir partinin bulunmamasına sebep olur. Demokrasinin aynı zamanda müessir olması da lâzımdır. Ferdî hüriyetlere gelince, fertlerin hür olmaları kâfi değildir. Mücerret olan fert, ancak işçi sendikaları, partiler ve her türlü sosyal teşekküllere iştirak etmekle varlığını belli edebilir. Onun için, Roberts'in medenî hürriyetlere verdiği ehemmiyeti kabul ederim, fakat bir Sosyalist sıfatıyla, fertlerin kendilerini müessir bir şekilde ifade edebilmeleri için teş-

en önemli meselelerden birisi de şüphesiz an'ane ve adetlerdeki sağlığı zararlı kısımları kaldırmak, ziraatte, endüstride ve gündelik hayattaki çalışma ve yaşama tarzlarını islah etmektir. Bugün Hindistanı kör-sağır dilsiz ve an'anelerinin bataklığında boğulmuş bir halde inleyen mevcut sınıf ve zümre farklarının korkunç uçurumudur. Bu vaziyet ise şimdiye kadar yabancı emperyalizmin ekmeğine yağ sürmüş ve sömürme işini kolaylaştırmıştır.

Hindistanın sağlık kalkınmasında ilk adım müstevlinin iğreti ayağıyla değil bağımsızlığını elde ettikten sonra kendi s ağlam ayağıyla atılacaktır.

kilât kurma hüriyetleri de bulunması lâzımgeldiğini buna ilâve etmeliyim. Sosyal ve siyasal teşekkülleri meneden totaliter yasakların bulunduğu bir devlet, demokratik değildir. Bilmem bunu bir komünist ne dereceye kadar kabul eder.

Piratin — Bunlar çok güzel şeyler. Fakat ben demokrasi deyince, sadece bazı belirli siyasal hakları ve ana yasaları düşünmüyorum. Bütün bunların arkasındaki hakikî çehreyi görmek mecburiyetindeyiz. Bazı sözde demokrasi şekilleri vardır ki, altında diktatörlük saklıdır. Bir şekilden ibaret olan hüriyetlerin hiç bir faydası olmayabilir. Meselâ İngiliz İşçi hareketinde çok kullanılan eski bir söz vardır: İngiliz işçisi hürdür: Fakat açıklıktan ölmek için. Kapitalist demokrasi, pek alâ arkasında reaksiyon gizliyen bir perde olabilir. İngiliz imparatorluğunda nüfusun ancak yüzde sekizinin oy kullanma hakkı vardır. Sonra, Birleşik Devletlerin güney bölgesindeki Devletlerde ise, ancak yüzde onunun oy verme hakkı vardır.

Roberts — Anlamadım, İngiliz İmparatorluğunun yüzde sekizinden maksudunuz nedir?

Piratin — Şüphesiz Hindistan ve diğer müstemlekelerdeki halkı da buna katarak söylüyorum.

Hollis — O kadar geniş bir zaviyeden bakılınca, İngiliz imparatorluğunun tamamile demokratik olmadığı belli birşeydir. Fakat İngiltere adaları demokratiktir.

Roberts — Piratin, İngiliz imparatorluğunun, birbirlerinden farklı tekâmül merhalelerinde bulunan ve birbirlerinden farklı hükümet mekanizmalarına sahip olan birçok camialardan ibaret olduğunu, fakat bunların tam bir demokrasiye doğru yürüdüklerini unutuyor.

Piratin — Evet, para ve toprak esasına dayanan bir tekâmül. Fakat, isterseniz bu memleketi ele alalım. Halk, her çeşit malûmatı elde edebilecek vasıtalara malik olmadıkça, ve ne için oy verdiğini kesin olarak bilmedikçe bu memlekette serbest seçim vardır denemez.... İşçi hareketinde bulunan bizler, milyonlarca işçinin Muhafazakârlara oy vermeleri ihtimalinden çok endişe etmişizdir. Bunun sebebi, onların kafalarında, kapitalist basının mahsülü olarak doğmuş olan yanlış fikirlerin husule getirdiği şaşkınlık olduğuna kesin olarak eminim.

Walker — Yalnız bir tek namzet listesi vererek, seçmenlerin Muhafazakârlara oy verme haklarını tanımamak ister miydiniz?

Piratin — Gayet tabii ki hayır. Fakat, halkı yanlış yollara sürüklemek gayretile hareket eden kimselere basın iktidarının bu derece bol bahsedilmesini istemezdim.

Hollis — Basını ellerinde tutanların, son seçimlere kadar halkı kendi hakikî menfaatlerinin ne tarafta olduğunu görebilmekten menetmiş olduğunu söyleyerek tezinizi müdafaa edebilirsiniz. Fakat son seçimlerde, basın ekseriyeti İşçi partisi aleyhinde olduğu halde, halkı İşçi partisine -doğru veya yanlış - oy vermektan menedememiştir.

Roberts — İşçi sendikaları gibi geniş gelirleri olan büyük teşekkülleri, kendi gazetelerini çıkarmaktan kimse menetmediği gibi, kapitalist gazetelerin de geniş bir fikir tenevvüü gösterdiklerini, ve küçük firmalarla, fertlerin elindeki mahallî

Nedir?

gazetelerin çok kuvvetli tesirleri olduğunu unutmalısınız.

Piratin — Evet (1) Fleet Street finansierlerinin kontrolünde olan gazeteler.

Walker — Yalnız kapitalistlerin değil, şimdi son derece zenginleşen kooperatif hareketinin de bir Pazar gazetesi vardır. İşçi Sendikası da aynı şeyi yapmaktadır.

Piratin — Günlük millî İşçi Partisi gazetesi, kuvvetli bir kapitalist yayın şirketinin elindedir.

Roberts — Bir Liberal, şu noktada Piratinin fikrine iştirak eder: Bol sermayesi olmayan küçük bir azınlığın kendisini adil bir tarzda basın âleminde temsil edebilmesi kolay değildir. Fakat bu mahzurun çaresi, basının devlet kontrolüne verilmesi değildir. Basını devlet işletir, ve bu da iktidardaki partinin her türlü tenkidi yasak etmesi demek olursa, bu demokrasi değildir. Tenkidi hoş görmek lâzımdır; bu demokrasi için esastır.

Piratin — Kapitalist bir cemiyette gerçek bir demokrasi olabileceğini zannetmiyorum. Cemiyetin yalnız siyasal cephesinden değil, bundan çok daha geniş bir zaviyeden düşünmek lâzımdır. Zaman zaman oy pusulasına bir zarp işareti koymaktan ibaret kalan demokrasi nasıl bir demokrasidir. Birkaç yılda bir sandık başına gidip, iki veya üç adaydan birine oy vermenin, günde sekiz saat çalışan ve kendisine ne söylenirse onu yapmak mecburiyetinde olan bir işçiye ne faydası vardır? Kendi geçim yolu kendi elinde bulunmasına bir yardımcı olmadıktan sonra, serbest seçimin ona ne faydası vardır?

Walker — Çok doğru, çok doğru. Fakat İşçi Partisi şimdiden bunu yapmağa başlamış bulunmaktadır.

Piratin — Orası doğru, fakat işçinin fabrikada, kendi ihtisası dahilinde olan işlerde, kendi demokrasisini kurması lâzımdır. Harp yıllarında müşterek istihsal komisyonları teşkil etmek tecrübesini geçirdik: Birkaç endüstride, işçilere ve diğer personele, kendi düşüncelerini demokratik bir tarzda kendi işlerine tatbik etmelerine imkân verdik ve bunun neticesi olarak istihsal arttı. Fakat, çalışma şartları, işinde kalıp kalmaması, bankerlerin ve büyük kapitalistlerin elinde olduktan sonra, demokrasi onun için hiç bir mana ifade etmez. Şahsi mülkiyet demokrasiyi bir komedi haline getirmektedir.

Hollis — Fikrimce komünizm, büyük kapitalistlerden de fena olmak üzere, mülkiyetin son derece temerküz ettiği bir sistemdir. Devletin elinde olan bir mülkiyet temerküzü. Fikrimce demokrasi için mülkiyetin geniş ölçüde dağılması şarttır. Demokrasinin en mükemmel garantisi, istihsal vasıtalarının devlette ve büyük monopollarda değil, çok sayıda hususî ellerde bulunacak şekilde dağılmış olmasıdır.

Walker — Bu meselede sizden çok Piratin'le aynı fikirdeyim, Hollis. Siz muhafazakârlar ne kadar çok arzu ederseniz ediniz, herkesin bir ineğe ve iş aletlerine sahip olduğu o köylü veya küçük esnaf ekonomisine artık bir daha geri dönmesine imkân yoktur.

Roberts — Zaten muhafazakârların böyle bir şey istedikleri yok, çünkü onlar büyük iş sahiplerinin partisidirler.

Walker — Modern demokrasinin demokratik olabilmesi için, halkı hastalık, işsizlik ve ekonomik emniyetsizlik korkusuna karşı emniyette bulunduracak müspet ve faal bir devlet müdahalesi lâzımdır. Bu korkular halkı rasyonel olmamağa ve isteriyeye sürükler. Bunlar demokrasinin psikolojik şartlarıdır. Bunsuz halk demokrasiyle ilgilenmez bile.

Hollis — Bu devlet dediğimiz, lüzumundan

fazla müdahaleci olabilir. Muhafazakârlar, devlet idaresinin devlet adamı idaresi, ve devlet adamlarının da herkes gibi insan olduklarını biliyorlar.

Roberts — Doktrinler sosyalizm ve muhafazakârlıktan ayrı ve onlardan ilerde olarak Liberaller, çok zenginle çok fakirin bulunduğu bir yerde demokrasi olamayacağını kabul ediyorlar. Fakat, halka sadece emniyet bahşetmekle demokrasiyi başamazsınız. Demokrasi bir ruh meselesidir ve bu da halkın kendi hayatını kendi idare etmek istediğinden doğar.

Piratin — Fakat halkın problemleri, peynirmek kabilinden basit problemlerdir. Onlar, evvelâ bu meseleleri halletmek mecburiyetindedirler.

Walker — Onun için de faal bir devlete ihtiyaçları vardır. Bu zarurîdir, fakat demokrasinin münhasıran halkın refah ve saadet imkânlarını araştırmak, ekonomik reaksiyonu yoketmek vesair gibi şeylerden ibaret olduğu fikrini kabul etmiyorum. Demokraside bir çok demokratik vasıfların aynı zamanda bulunması lâzımdır. Parti sistemi, söz hürriyeti, azınlığın çoğunluk olabilmesi gibi şartlar da aynı derecede esastır. Bilmem sen de aynı fikirde misin Piratin?

Piratin — Evet biliyorum, bir çok İngilizler, iki partili sisteme ideal bir demokratik usul nazarıyla bakıyorlar.

Roberts — Rica ederim, üç partili.

Piratin — Peki, üç partili olsun. Bu tip insanlar bizimkinin yegâne demokrasi şekli olduğunu zannediyorlar. Whiglerle (Liberaller) Torrylerin (Muhafazakârlar) arasında geçen mücadelelerle dolu olan son iki yüzyıl zarfında demokrasi, hiç bir partinin cemiyetin esas meselelerini ele almağı aklından bile geçirmediği bir oyun şeklinde devam etmiştir. Her ikisi de ferdi teşebbüsü müdafaa, herikisi de cemiyetin anbak küçük bir kısmının menfaatlerine hizmet etmişlerdir.

Hollis — Halk ekseriyetinin de ferdi teşebbüse taraftar olduğu bir devirde bunu müdafaa etmek gayet demokratik bir harekettir.

Piratin — Ama kimse bu hususta halkın fikrini sormamıştır.

Walker — Benim Piratin'e vereceğim cevap şudur: İşçi partisinin hayret verici bir hızla iktidara gelişi, bütün vaziyeti değiştirmiştir. Halkın tam bir kabulüne mazhar olan ve cemiyetin temelini değiştiren radikal tedbirler alıyoruz. Fakat, bunları kabul etmeyen vatandaşlarımızın kendi fikirlerini ifade veya tatbik etmek haklarını inkâr edemem.

Roberts — Bilmiyorum, heriki parti de cemiyetin esas meseleleriyle uğraşmağı akıllarından bile geçirmediler demekten Piratin neyi kastediyor? Her türlü hastalık, ihtiyarlık ve kazalara karşı tedbirler alarak, bu memlekette ilk defa olarak sosyal sigortayı kabul eden bir partinin, sadece küçük bir zümrenin menfaatlerine hizmet ettiğini söylemek manâsızdır. Bu da başka bir komünist şiarıdır.

Piratin — Sizin Liberal Partiniz, işçilere, size rağmen, imalatçı firmalardan ne koparabilmişlerse, ancak o kadarını verebilmiş ve daha fazlasını verememiştir. Fakat, ne olursa olsun, halkın rey vermesi ve partilerin bulunmasından maksat nedir? Partilerden maksat, halk iradesinin uygulanmasını sağlamaktır. Bir mesele üzerinde bütün memlekette oy birliği veya oy birliğine yakın bir ekseriyet varsa, o zaman birçok partilere lüzum kalır mı? Partiler sosyal sınıfları temsil ederler. Şüphesiz bize göre iki ana sosyal sınıf vardır: Kapitalistler ve işçi sınıfı. Bir de, gittikçe bu iki sınıftan birine katılmakta olan orta tabakaya mensup büyük zümreler var. Eğer zamanla kapitalist sınıf tasfiye edilirse...

Hollis — Nasıl, kurşuna dizmekle mi?

Piratin — Kurşuna dizmekle değil, fakat kapitalist vaziyetine geçebilmek imkânlarını ortadan kaldırmak suretiyle... Meselâ, maden sahipleri meselesinde olduğu gibi. O zaman, artık ne ka-

pitalist sınıf kalır ve ne de onların menfaatlerini temsil edecek bir partiye lüzum hasıl olur. Eğer bütün bir millet aynı istikamette olursa bir parti için'eki fertler kolayca halledilebilir.

Walker — Bütün bir tarih ve insan tabiatı bir tarafta dururken, buna imkân var mı?

Hollis — Birşeyi çok merak ediyorum, Piratin. Sizin görüşünüzle Lenin'in görüşü arasında büyük bir fark var. Menin demokrasiye inanmış gibi görünmemiştir. O, mütavassıt, yani henüz diğer sınıfların bulunduğu bir devrede, proleteryanın en ileri kısmı olan Komünist Partisinin vazifesinin, egemenliği kabul ettirmek olduğunu söylemişti. En fazla sınıf şuuruna sahip olan proleter tabakasının diktatörlüğüne inanıyordu. Demokrasiye karşı koyarak mütavassıt devreden geçecek ve komünizme varacaktı. Sonra, devletin kendiliğinden ortadan kalkacağı en son devir de demokrasi değil, daha ziyade bir anarşi olacaktır.

Piratin — Lenin'in fikirlerine karşı gösterdinin bu alâkadan dolayı kendi hesabıma memnun oldum, Hollis. Fakat tefsirleriniz yanlış. Lenin'in iddiası, Komünist Partisinin modern cemiyeti tahlil esasına dayanıyordu. Lenin, bu ileri kapitalist devrede, işçi sınıfının, cemiyetin siyasal bakımdan en ileri bir kısmı olduğunu, ve bu sebepten, memleketi milletin menfaatlerine gerçekten en uygun olarak idare edebilecek sınıfın, ancak işçi sınıfı olabileceğini iddia etmiştir... Komünist Partisi, bir bütün olarak milletin menfaatleriyle alâkadar olur. Rus İhtilâlinin dayandığı nazariye buydu. Oy ekseriyetine sahip olmamış olabilirlerdi, fakat memleket menfaatlerini en iyi görebilen sınıf işçi sınıfıdır.

Hollis — Fakat Komünistler halk için neyin iyi olduğunu en iyi kendilerinin bildiğini iddia ediyorlar diye, buna demokrasi demezsin ya. Burada çoğunluğun kararı yoktur.

Piratin — Evet, parlenter seçimler ve oy verme manasında buna demokrasi demiyorum. Fakat, halkın en yüksek menfaatleri için çalışma manasında demokrasi diyorum.

Hollis — O halde bizim anladığımız manâda demokrasi olmadığını kabul ettiğine memnun oldum.

Piratin — Fakat Sovyetlerde 1936 ana yasası, herkese istediğine oy verme hakkını tanımıştır.

Walker — Fakat tek partili memlekette oy vermenin ne faydası vardır?

Piratin — Fakat hepimiz biliyoruz ki, Sovyetler Birliğinde seçim usulü bizimkinden farklıdır. Seçimden aylarca evvel serbest münakaşa ve serbest seçimler yapılarak adaylar elenir.

Walker — Evet, fakat teşkilâtli başka bir parti bulunmadığına göre, bu hazırlık seçimlerine de demokratik denebilir mi?

Piratin — Aday çıkaran yalnız Komünist Partisi değildir. Diğer teşekküller de aday gösterebilirler. Seçilenler arasında ehemmiyetli bir kısım Komünist Partisi adayları değildir.

Roberts — Gene partiler ve sosyal tabakalar meselesine dönmek istiyorum. Partilerin ekonomik tabakaları temsil etmeleri fikrine muarızım. Hangi partiden olursa olsun insan, cemiyeti bir bütün olarak düşünmeli, bunun için de sosyal sınıflar, sosyal bakımdan birbirleriyle karışmalıdır. Gal hariç, İngiltere'de her tabakadan insanların birbirleriyle karışıklarını göremiyoruz. Zengin bir fabrikatör, bir üniversite profesörü, veya bir ziraat işçisinin, her hangi bir günde bir Gal demiryolu istasyonunda beraber konuştuklarını görürsünüz, fakat İngiltere'de böyle birşeye rastlayamazsınız.

Piratin — Gene her zamanki gibi arabayı atın önüne koşuyorsunuz.

Roberts — Yani Gali İngiltere'nin önüne mi, demek istiyorsun?

Piratin — Zengin ve fakirin bulunduğu bir

(Devamı 7 nci sayfada)

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN BAŞINA

(Universite Kanunu Münasebetiyle)

UNİVERSİTENİN muhtariyeti ve doçent ve profesörlere verilecek tazminat hakkındaki kanun tasarısı Mecliste görüşüldüğü ve sonra kanun halinde kabul edildiği sıralarda, hep, 25,000'e yaklaşan sayısıyla, en kalabalık bir aydınlar kitlesini temsil eden ilkokul öğretmenlerle ilk eğitimin durumunu hatırladık.

Öğretmen okulları, Cumhuriyet eğitim tarihinde hakikaten mühim bir vazife görmüşlerdir. 23 yıl evvel başlayan kültür hareketinin ilk öncüleri olan bu müesseselerden mezun olanlar, yeni eğitim fikir ve usullerinin memlekete yayılmasında mühim rol oynamışlardır. Cumhuriyet devrinin ilk senelerinde öğretmen okulları, üzerlerine titrenen ve kendilerinden yeni cumhuriyet inkilâbı hesabına çok şeyler beklenen müesseselerdi. Her yıl mezunlar "maarif vekili," imzasını taşıyan ve feragat ve fedakârlık tavsiyelerle dolu olan mektuplarla yeni vazifelerine davet edilir, bu inkilâp öncülerine her türlü kolaylık gösterilmesi için vilâyetlere emirler verilirdi. Her tarafta ideal bir inkilâpçı havası hâkimdi. Hakikaten, bu hareketli devrenin verdiği hız ve heyecanla öğretmenler, milletin ümmilikten kurtulması yolunda şehirlerden dağ başlarındaki köylere, hapsane, fabrika ve köy odalarına kadar kendilerine düşen bu tarihî vazifeyi, bir çok mahrumiyetlere katlanarak, feragatla, canla, başla yapmışlardır. Fakat bu ilk heyecan ve ideal devrinin atığı yavaş yavaş küllenmeğe başlayıp ta, biraz da kendilerini ve çocuklarının istikballerini düşünmeğe vakit buldukları zaman, bütün ümitlerinin fakir Hususî Muhasebelerin boş kasalarına gömülü durduğunun, refaha kavuşma ve yükselme şanslarının pek mahdud olduğunun farkına varmışlardır. On beş, on sekiz yıl hizmetten sonra halâ 20 lira maaş alan, halâ 1930 yıllarından kalma, filân vilâyetten "mesken bedeli," alacağı bulunduğunu gazete ilân sütunlarında okuduğumuz öğretmen sayısı hiç de az olmasa gerektir.

Bu suretle, ilkokul öğretmenin kendine geldiğini ve hakiki durumunu idrak ettiğini görüyoruz. Fakat bu uyanışın yarattığı reaksiyon kendi hesaplarına da, memleket hesabına da zararlı olmuştur. Bugünkü realite şudur: maddî endişeleri idealini küllendirmiş olan öğretmen bu reaksiyonu üç şekilde göstermiş ve göstermektedir; Meslekî yüksek tahsil imkânlarını aramak; Meslek içinde yükselmeğe çalışmak; veya meslekten ayrılıp daha paralı iş-

Necmi SARIOĞLU

lere geçmek. Bununla beraber, bu yolları ihtiyar edenlerin çok az, ekonomik durumlarının müsait olmaması ve sair sebeplerden dolayı kâdere boyun eğerek, hayal inkisarına uğramış küskün öğretmenler kadrosuna katılmağa ve belki de münasip zaman beklemeğe mecbur olanlar sayısının çok olduğunu ilâve etmek lâzımdır. Birinci kategoride olanlar, Gazi eğitim Enstitüsüne, nadir olarak Yüksek Öğretmen Okuluna, ve Dil - Tarih ve coğrafya Fakültesine girenlerdir. İkinci gurup, maarif memuru, ilköğretim müfettişi veya eğitim müdürlüğüne kadar yükselmiş olanlardır. Fakat öğretmen kadrosunu asıl kansız düşürenler, meslekten ayrılanlardır. Bunlar, bucak müdürlüğünden orduda tezkere bırakmağa kadar, her türlü devlet memuriyetlerine ve hususî işlere girmektedirler. Son Maarif İstatistikinde nedense meslekten ayrılanlara dair bir kayıt bulunamadığı için, bu hususta bir sayı veremeyeceğiz.

Yukarıdaki durum, kuvvetli bir meslekten ayrılma temayülü ile beraber, ayrılmayanların gayri memnunlar zümresine katıldıklarını açık olarak göstermektedir. Her hangi bir çaresini bulup gemisini kurtarabilen kaptan olmaktadır. Halli lâzımgelen bir çok eğitim problemlerinden biri olan bu meseleyi, ilkokul öğretmenliğini istikrarlı ve müreffeh bir meslek haline getirmek suretile halletmek lâzımdır. Bunun üzerinde şimdiye kadar bir mesele olarak durulmamıştır. Ayrılmaların ve ayrılmayanların da gayri memnun olmalarının başlıca sebebi ekonomiktir. Esasen, ekserisi zaruret yüzünden paralı okullara giremediği için öğretmen okullarına girmiş olan bu öğretmen kitlesinin üzerindeki ağır ekonomik baskıyı, çocuklarını devlet okullarında parasız okutmak, hastalık halinde parasız tedavi ve tıbbî yardımlar sağlamak ve sair gibi tedbirlerle dolayısıyla; maaşlarını artırmak ve Hususî Muhasebelerden kurtarmak suretile de doğrudan doğruya hafifletmek lâzımdır. Makul olan şey, evvelâ bu zümrenin sosyal ve ekonomik emniyetini sağlamak, sonra da hakiki vazife istemektir. Çoğu, gördükleri ağır vazife, göstordükleri feragat ve fedakârlıkla bunu çoktan hakketmişlerdir. Gönül isterdi ki, Üniversite kanunu vesilesile Mecliste yapılan görüşmeler sırasında, ilkokul öğretmenliğinden milletvekilliğine kadar yükselenlerden biri kalkarak, bu mühim davaya dikkati çeksin. Bu defa da üvey evlât muamelesile karşılanan bu kitlenin, acı bir hayal sukutuna uğradığını zannederiz.

İlkokul eğitimi demokrasinin temel taşıdır. Demokrasinin kurulabilmesi için evvelâ, kime ve neden rey vereceğini bilen aydın bir vatandaş kitlesi şarttır. Bu da ilkokul eğitiminin sosyal ehemmiyetini gösterir. Fakat, yukarıda işaret edilen maddî endişelerinden başka, mesleğinde ve okul hayatında demokrasi havasını

yaşayamayan bir öğretmenden, başkalarına demokrasiyi öğretmesini beklemek yanlış olur. Bu da gösteriyor ki, mesele sadece Üniversitenin muhtariyet ve demokrasiye kavuşması değildir. Eğitimde demokrasi bölünmez bir küldür. Bütün bir eğitim sisteminin muhtariyeti, hürriyet ve demokrasi prensiplerine göre teşkilâtlandırılması bahis mevzuudur. Eğitim sisteminde sıkı bir merkezîyetçilikten, mahallî eğitim hareket ve tecrübelerine, hürriyet ve muhtariyet tanıyan demokratik bir sisteme doğru gitmek lâzımdır. Bu prensibin Köy Eustitülerinde kâfi derecede tatbik edildiğini ve çok memnurluk verici neticeler alındığını görüyoruz. İlk eğitimde de bu şekilde demokratik bir sistem tatbik edilir ve ilkokul öğretmenliği, maddî zaruretlerin sevkile intisap edilen bir meslek olmaktan kurtarılırsa, demokratik eğitim sistemlerine sahip olan diğer ileri memleketlerde olduğu gibi, bizde de ilkokul öğretmenliğinin bir meslek halinde istikrar bulmasını ve gene o memleketlerde olduğu gibi, ilkokul öğretmen ve müfettişlerle, eğitim müdürlerinin, eğitim, öğretim ve disiplin usullerinde inkilâp yapmalarını ve üniversite profesörlüğüne kadar yükselmelerini ümit edebiliriz.

Uzun yılların tecrübesi bütün bu dileklerin kendiliğinden gerçekleşmeyeceğini büyük bir sosyal kuvvet olan öğretmenlerin, cemiyet kanununun demokratik hale gelişinden faydalanarak "Öğretmenler Birliği,"ni kurmaları ve davalarını onunla müdafaa etmeleri lâzım geldiğini göstermiştir.

Üniversite Ailesinin Üvey Evladı

ÜNİVERSİTE muhtariyeti meselesi, idarî mekanizmaya ait teknik bir mesele değildir. Dava, ilim ve fikir hayatımızın, bu hayatı temsil eden müesseselerin muhtariyetidir. Bunun için de, Üniversite seviyesinde olan bütün memleket müesseselerinin bundan faydalanması lâzımdır. Halbuki, Ankara ve İstanbul Üniversitelerine muhtariyet verilirken, sanki üniversite ailesinin üvey evladı imiş gibi, bir yüksek öğretim ve araştırma müessesemizin, Yüksek Ziraat Enstitüsünün, bundan mahrum edildiğini görüyoruz. Ankara Üniversitesi henüz teşekkül halindedir. Edebiyat, Hukuk, Fen, Tıp fakülteleri kurulmuştur, şimdi bunların bir rektörlük altında teşkilatlanması kalmıştır. Yüksek Ziraat Enstitüsünün Ankara Üniversitesi ailesine katılmasının tam zamanıdır. İleride, İstanbuldaki Teknik üniversiteye mukabil Ankara üniversitesinin bir Teknik Fakültesi olabilir ve Yüksek Ziraat Enstitüsü o fakültenin bir enstitüsünü teşkil etmek üzere şimdiden Ankara Üniversitesi içinde yer alabilir ve almalıdır da. Üniversite seviyesindeki eğitiminin ve çalışmalarının bütünlüğü bakımından da böyle olması icap eder. Yüksek öğretim ve ilmi araştırmalarda bulunan bütün müesseselerin aynı bakanlığa bağlı, aynı teşkilât içinde yer almaları en makul ve verimli hal olur.

Halil Aytekin

Harman Yangını

(Hikâyeler)

Fiatı 125 kuruş olan bu kitabı «Söz» okuyucuları 100 kuruş mukabilinde ad-resimizden temin edebilirler.

Kitaplar ve dergiler arasında

Mehmet Akif hakkında bir kitap

Fevziye Abdullah Tansel, Mehmet Akif
- Hayatı ve eserleri. Kanaat Kitabevi.
İstanbul 1945

Hiçbir yazar günün meseleleri dışında kalmaz. Açıkça belli etsin, etmesin, uzaktan, yakından, bunların baskısı altındadır; eserinde zamandaki fikir dâvalarının izlerini tasir; çağında savaş halinde bulunan görüşlerden birini veya ötekini tutar. Mehmet Akif de devrinin olayları dışında kalmamış, bunlar karşısındaki davranışını açıkça söylemişti. İngiliz ve Alman emperyalizmleri savaşının seyri içinde mühim bir koz olarak, İslâm dünyasının dışında da birtakım siyasî menfaatların hesabına kullanılan İslâm birliği idealiyle, İslâmiyette reform isteği: Şarkta, birinci Cihan savaşı öncesi yıllarında, kendinden evvel, Cemaleddin Efgani ve Mısırlı Muhammed Abduh gibi müslüman mütefekkirlerin düşüncülerini Osmanlı topraklarında yayma işini üzerine alan Mehmet Akif'in ideolojisinin iki mühim unsuru bunlardır.

Fevziye Abdullah Tansel, eserinde ve hayatında tarafsız kalamamış olan bu muharriri tarafsız bir gözle incelemeyi vadediyor. Ama, o da Mehmet Akif karşısında tarafsız değildir; sadece sanat konusunu ilgilendiren hükümlerinde değil, bir tetkikçinin daha kolaylıkla objektif kalabileceği hükümlerde de, incelediği muharrir olduğundan daha büyük bir değer vermek suretiyle bu tarafsızlığını belirtmiş oluyor. Meselâ, «Önsöz»de, Mehmet Akif'in «yeni nesil tarafından çok sevilen» olarak gösterilmesi, hakikata uymayan bir hükümdür. Yeni nesilden Mehmet Akif'i sevenler vardır, ama bütün yeni nesil onu benimsemiştir diyebilir miyiz? Öyle olsaydı onun üzerinde bu kadar tartışma, kavga, gürültü olur muydu? Müellif, Mehmet Akif'i değerlendirirken; «Onu ayakta tutan -bağlandığı gaye ne olursa olsun- eserleriyle idealist bir insan ruhunu bütün tezahürleriyle temsil etmesidir.» diyor; böylece, Akif'in bugün, fikirleriyle benimsenemiyebileceğini kabul ediyor. İyi ama, bir fikir adamı, ancak fikirleri bugün de cemiyetin ileri hamlesinde bir akis bulursa yaşamağa hak kazanır. Bir sanatçının bile, ölüp gittikten sonra ayakta durabilmesi için en az bu şartı taşıması gerekirken, bir fikir adamını başka türlü nasıl düşünebiliriz?

Kaldı ki, Fevziye Abdullah Tansel'in kitabında, Akif'in sanat değeri de mübalagalandırılmıştır. Müellif, Akif'in dilindeki ikiliği: kendine ait ifadedeki Servet-i Fünuncu yazarlara yakın özentili ve lügatli dil ve şahıslarının konuşmalarındaki halk dilinin ikiliğini, halk dilini kullanışında bile nazım zoriyle yaptığı ihmalleri, eserine realist bir eda vermek gayretiyle lüzumsuz bir doldurma usulüyle onu şişirmesi, eserine epik bir enginlik vermeyi denemesine karşılık, epik şeklin zaruri bir unsuru olan şiirli söyleyişten mahrum bulunması gibi kusurlarını görmemiştir; onun Akif'te şiir diye gördüğü şeyler, şiirin dışında kalan unsurlardır.

Mehmet Akif hakkındaki bu 250 sahifelik kitap, yazarının, konusu karşısındaki bu tarafsızlığı gözönünde tutulmak şartıyla, Akifi, onun eserlerini ve temsil ettiği ideolojiyi öğrenmek isteyenler için faydalı bir eserdir. Hele, bibliyografyasının zenginliğiyle eser, bu konuyu derinleştirmek isteyenlerin çok işine yarayabilir.

F. Ö.

Başak⁽¹⁾

Anadolu'nun bir köşesinde idealist gençlerin mütevazî fakat azimkâr çalışmalarının mahsulü olarak çıkan *Başak* dergisinin dördüncü sayısı da elimize geçti. Geçen sayılarına nazaran daha olgun bir şekilde çıkan bu sayıda: Ruşen Akkor'un Sosyal Adaletsizlik, A. Kırçalı'nın Sosyal Sınıflar ve Sınıflı Demokrasi, Mümtaz Gökler'in Liberal Devletten Faşist Devlete, Kâmuran Çokçalış'ın Aktif Realizm, Salim Günay'ın Sanat ve hürriyet, Y. Tacettin Karan'ın Şapkalı Yobazlara mektup adlı yazılarından başka değerli hikâyecilerimizden Orhan Kemal'in *Küçük Fahişeler* adlı bir hikâyesi ile Nurettin Cemal, Ali Karasu, Kâmuran Çokçalış'ın da birer şiiri var. Hepsini ayrı ayrı okunmaya değer bu yazılar arasından Nurettin Cemal imzalı şu şiiri aynen sütunlarımıza alıyoruz.

Hapisane Mukayyidi

Yanarak

Yanarak parmakları şerarelerden
İnsan yüreklerine dokundu bu elleri

Yirmi beş senedir

Yani bir rubu asır

hapisane kaleminde mukayyit kulunuzun.
İnsan oğlunun ömrü

belki lüzumundan fazla kısa
belki lüzumundan fazla uzun.

Bir tek daha içelim.

«Ağlamaktan!...»

ağlamaktan yine zehr oldu şarabım bu gece».

Kalktı Bebek tramvayı Eminönünden;

zifiri karanlık Balık pazarı.

Meyhanenin camlarına yağmur yağıyor.

«Ruhum,

havada yaprağa döndürdü rüzgâr beni!...»

Muallim Naci merhum:

«Bu hayı hug

bu hayı hug neden?..»

Ve insanlar neden dolayı

şu tabakta yatan uskurmu gibi mahzun».

Kıyamet günü

Kıyamet günü bir suali var ezraile

hapisane kaleminde mukayyit kulunuzun

Bir tek daha içelim...

Hiç adam asılırken gördünüz mü?...»

Yarın bir tane asacağız

şafakla beraber.

Abdulhamit

atardı tıbbiye talebelerini Sarayburnundan.

Akıntı götürmüş çuvalı bulamadılar.

Çok adam

Çok adam asıldı hürriyette.

Eskiden köprübaşında asarlardı,

bugün Sultanahmette.

Bir tek daha içelim.

«İstanbul şehrinin yoktur menendi,

ademin canlar katar abu havası canına.»

demiş

demiş şair Nedim efendi.

(*) Başak edebî, İctimaî, Fikri dergi, P. K. 114
Adana.

Demokrasi nedir?

(5 inci sayfadan devam)

Yerde gerçek bir sosyal karışma olmasına imkân yoktur.

Walker — Sosyal karışma meselesinde Roberts'e çok hak veriyorum. Bu iş bugün geniş ölçüde olmaktadır ve İşçi Partisinin yeni eğitim ve diğer siyasetlerle daha da çok olacaktır.

Piratin — Doğu Londra'da, tamamen işçi sınıfından ibaret, tecrid edilmiş vaziyette yaşayan insanlar var: İşleri bu semtte olan sarbest meslek veya iş adamlarının hiç biri burada oturmuyor ve daha sihhî yerlerde yaşıyorlar.

Hollis — Bu siyasî olmaktan daha başka bir meseledir, ve büyük şehirlerde görülen fenalıklardan biridir. Demokratik olmadıklarına hiç şüphe olmayan on yedi ve on sekizinci yüzyılda sınıf ayrılıkları daha azdı.

Piratin — Gene ilk söylediğim noktaya geliyorum: İki veya üç parti sisteminin muhakkak demokrasinin son veya yegâne şekli olduğunu kabul etmiyorum. Demokratik bir sistemin gayesi ve mihengi, halkın arzusunu yerine getirip getirmediğindedir. İki parti sistemi böyle bir işbecermek için düşünülmüş değildir. Nitekim, yapıcı gayretlere ihtiyaç hasil olduğu zaman koalisiyona ihtiyaç duyulmuştur.

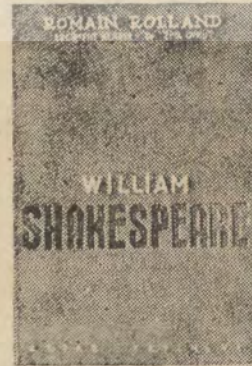
Roberts — Eğer Piratin, aksiyon lâzımgeldiği zaman koalisiyon lâzımgeldiğini söylemek istiyorsa, benim cevabım, her koalisiyonun yalnız bir partinin iahakkümüne girmek istidadında olduğunu hatırlatmaktır. Kararlar parlamentoda münakaşa edilmeden kabul edilir.

Piratin — Parlamentoda bizler münakaşalar yapabiliriz, fakat halk gene ne istediğini bilir.

Walker — Roberts'in fikrine iştirak ediyorum: Her zaman devamlı surette ekseriyet bulunursa, korkarım orada demokrasi olamaz.

Piratin — Bizim, şu dört parlamento üyesinin, tecrübelerinden misal alalım. Yedi aydır parlamentoda münakaşaları takip ettim; öyle zannediyorum ki, muhalefet çok defa Mümanaatın başka bir adı oluyor. Muhalefetin çok defa bililtizam mümanaat gösterdiği bir yerde bir iş başarmak çok zordur.

Walker — Benim kanaatıma, muhalefet sistemi kesin olarak esastır. Filhakika, bunun daha müessir olmasını arzu ederim. Tabii muhalefetin hakikattan bir mümanaat halini alması kabildir. Fakat, mümanaat varsa, elimizde bunun hakkından gelecek iktidar da vardır. Önergelerin tetkik ve kabul zamanlarını tespit ve tahdit etmek mümkündür.

Büyük İnsan ve
Sanatkâr

ROMAIND
ROLLAND'ın

SHAKESPEARE

ini okumamakla beş
yüzyıllık bir sanat
dehasını yeni baş-
tan keşfedeceksiniz.

Çevirenler:

Dr. ZİYA AYKUT - ERCUMENT KENBER
(İki renkli zarif bir kapak içinde 50 krş.)

ARPADYAYINEVİ

SÖZ

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

Bir ihtiyar

Gidiyorlar

Atları, terkileri

Göğüslerinde gümüş köstekleri yoktur.

Gidiyorlar

Baş açık, yalınayak, ardi arkasına

Ümitten gayri ekmekleri yoktur.

Sen

Vermişsin de sırtını meşeye

Koca ihtiyar!

Yolların, yolcuların

Akşamları değişen şeylerin haricindesin.

Hoturlarınla yaşıyorsun.

İşte yine

Getirdiler bohçasını önüne;

İşliği, çakmağı, tabakası

Çorabı, çakısı, ayakkabısı

Ve Zonguldak treni

Zonguldak kömürü, kömür havzası...

Çakmağı, işliği, ayakkabısı

Ötede insanlar gidiyorlar

İşte yine getirdiler bohçasını önüne...

Sarsan bir sigara daha

Vursalar orta telden Emrah'ı

Yüreğin tutar mı söylemeğe

Başta gelen halleri.

Bir buçuk ay gezdin dağları

Avutmadı gönlünü

Toprak kokusu, kekik kokusu, çiğdem çiçekler

Keklikler konardı

Bir o taşta, bir bu taşta

Ha deyip te çekemedin tetiği

Kınasını oynatamadığın

Düğününde aynayamadığın

Körpe kuzu düştü yadına

İndin bahçeye

Dayadın sırtını duta

Domatesler kızarmıştı

Yılı değildi, bal armudunun

Adam boynunu geçmemişti tınaz

Sonra malûm...

Şimdi toprağa bakamıyorsun

Çifte salsan kara öküzü

Gözlerine bakamıyorsun

Bütün gözler onun gözleri

Bütün çalışanların emeği

Onun emeği

Sonra malûm...

Zonguldak treni

Kömür dağları, kömür madeni

.....

İnsanlar gidiyorlar

Gurbete, şehire, kâra...

Sen bir efkâr gelmiş te ağlıyorsun.

Lokantada
yemek

Sabun

Çay

Kahve

(Kv.
Elektrik

Havağazi
(M3)

Kok
(Ton)

O. kömürü

Odun

Elma

Yoğurt

Kaşar

B. peynir

Sadeyağ

Süt

Z. yağ

Zeytin

Yumurta

(Adet)
Tavuk

Sığır eti

Koyun eti

Şeker

Fasulye

Patates

Pirinç

Ekmek

1940	10	34	9	26	34	52	41	72	2	28	60	15	114	49	79	27	23	2	5	23	8	12	136	590	39	38
1941	13	45	14	31	44	61	46	82	2	37	81	21	146	60	112	41	25	2	6	22	8	13	146	762	53	32
1942	25	94	35	41	150	134	121	188	5	67	137	38	275	115	188	69	49	3	10	23,5	9	16	458	1425	88	68
1943	39	170	36	82	324	196	180	279	8	77	208	51	379	155	245	89	77	6	12	33	9	16	548	1623	139	123
1946	50	150	40	100	160	250	195	350	8	170	280	60	600	220	380	100	100	7,5	18	42	16	16	700	2000	220	200

(Son dünya harbi başlangıcından bugüne kadar memleketimizde başlıca yiyecek ve yakacak madde fiyatlarını gösterir cetvel.)

1946 lar tahminidir. Diğer seneler statistik yıllığından.

Bilgi Dünyası Koleksiyonunun
ilk kitabı

ATOMLAR ve YILDIZLAR

Yazan : Pierre Rousseau

Önsöz : F. Joliot - Curie

Çeviren: Talât Erben

Tercümeyle inceliyen :

PROF. RATIP BERKER

Fiyatı: 100 kuruş

Üniversite Kitabevi